

A WALESÍ BÁRDOK S A „BÁRÁNYFELHŐ”. Arany 1857 június 26-án ezt írja Tompának: „Olvas-tad-e a bárányfelhős verset? Ha igen, úgy értesz engem, ha nem, akkor nem magyarázhatom ki jobban. L-szny-ynak becsületére válik, úgy-e? Engem is felszólított az a jó úr, aranyokat ígérve sokat, sokat, de én legjobb akarat mellett sem tehetém meg, beteges állapotom miatt.” Tompa július 3-án ezt feleli: „A *bárányfelhőt* nem értem — csak sejtem.” Mire Arany augusztus 4-én nyíltabban beszél: „A *bárányfelhő* — Lisznyai. Azt megértette minden ember. Előbb nekem voltak ígérve azon aranyok. De én beteg voltam. Sajnálom. Az egészet nem érted, ha a hivatalos lap *aranyos* számát nem olvastad.”

E ma már többé-kevésbé titokzatos sorok mögött az önkényuralom egyik nevezetes eseménye: az 1857-i császárlátogatás, rejlik. Bach Sándor belügyminiszter, aki akkor miniszterelnöki, sőt kancellári hatalommal kormányozta Ausztria birodalmának hajóját, a sikerült lombardiai látogatás után az 1857. március 21-i koronatanácsban rábírta a császárt arra, hogy ifjú nejével magyarországi körútra induljon. Bachnak rejtett szándéka az volt, hogy az elhamarkodott 1852-i körút nem nagyon fényes sikerét a császárral elfeledtesse és bemutassa nyolcévi sáfárkodásának „áldásos” eredményeit. Mindenekfölött arról kellett gondoskodni, hogy a fogadtatás minél fényesebb, kápráztabb legyen, hiszen a külföld előtt is be kellett bizonyítani, hogy ami 1849 október 6-ika óta történt, az mind csak javára volt a magyar nemzetnek; hogy az országban rend és nyugalom van, a lelkekben pedig megelégedés és béke honol. A körút ünnepélyeinek rendezését báró Hauer Istvánra, Albrecht, hivatalosan Albert főherceg, Magyarország

kormányzójának polgári adlítására bízták, aki avval dicsekedett, hogy leányágon a Vérmezőn 1795-ben lefejezett gróf Sigray Jakabnak ivadéka s ezért számot tartott a magyarság rokonszenvére. Az osztrák hivatalos lap, a Wiener Zeitung és magyarországi párja, a Budapesti Hírlap már hetekkel előbb közölte a császári körút tervét; előbb csak általánosságban, később minden nap valamennyi órájára pontosan megállapítva a teendőket és történé-dőket. Volt e tervrajzban katonai szemle, díszfelvonulás, diadalkapú, kivilágítás, lovas bandérium, nép-ünnepély ökörsütéssel és nemzeti tánccal, vidékenként a falu lakosságának becsődítése nemzeti és népviseletben — szóval minden, amit parancsszóra, szelíd nyomással és megrendelésre elő lehetett teremteni. De Bach és Hauer még többet is akartak: a nemzet lelkét, az irodalmat is be akarták sorozni a hódolók közé. Minthogy ez önként nem mutatkozott hajlandónak erre, csengő aranyokkal csábították a hivatalos lapban megjelenendő üdvözlő vers írására. Báró Hauer jó értesülések alapján legelőször Arany Jánost szólította föl, de ő betegséget hozván föl okul, elhárította magától a „kitüntető megbízást”. A dolog, úgy látszik, nem ment olyan könnyen, mint odaát Ausztriában, ahol minden legfelsőbb látogatás alkalmával csak úgy omlottak az ódák. Erre írja Széchenyi a Nagy Szatirában (Döblingi Hagyaték II. 452): „...írókat, kik becsületesen eljárának ebbeli tisztükben a multat gyalázzván, a jelent dícsérvén és a jövőt mint Eldorádót kipingálván, akárhányat találunk, Felséges Uram és nemesak olesón, de még ingyen is...” Hauer bizonyára megpróbálkozott másutt is, de nyilván eredménytelenül. A nagy napon, 1857 május 5-én, kedden azonban a hivatalos Budapesti Hírlap első lapján,

vastag papíroson, aranynyomású ke-
retben mégis megjelent a „Költői
üdvözlét” — „Császár és Császárné
Ő Cs. Kir. Felsőgeik Legmagasabb
boldogító ittlétének első napján”, de
— névtelenül. Minthogy ez a szám
ma a legnagyobb ritkaságok közé
tartozik, a hosszú és terjedős „köl-
teménynek” néhány jellemző sorát
ideiktatjuk:

Budapest fölött, titkos bünjelül,
Egy gyönyörű báránnyelű repül:
Tavaszhajnalok fehér leánya,
Az elalvó csillagok szép árnya...
...repül a népnek áldása
Mint a szeretet báránnyelűje...
S a budapesti nép hű érzéssel
Ezt éneklé dalos ünnepléssel:
„Üdvözlégy szép Császárné, a
Birodalom angyala,
Reményink hajnalcsillaga,
Örömeink hajnala.

— — — — —
Üdvözlégy ifjú Császár, a
Birodalom atyja:
Koronádat a boldogság
Napja ragyogtassa.

— — — — —
Mint fejedelmi talizmán,
Beföd, bármily vész jó,
Mint sérthetetlen tündérpalást,
E z a — báránnyelű.

A teljes szövegben ez a *báránnyelű*
hatszor kerül elő; úgy látszik
ezt sajtolta ki írójából az ihlet, Vaj-
jon csakugyan Liszniai Kálmán
írta volna ezt a verset, amint Arany
tudja s Benkó is Aranyról írt köny-
vében, az kétséges. Liszniai akko-
riban betegen feküdt (Liszt Ferenc
is látogatásakor ágyban találta.)
Igaz, hogy anyagilag szűkös viszo-
nyok közt sínylődött; de a vers
olyan kietlenül lapos, nyelvében és
formájában olyan tökéletlen, any-
nyira nem vall a Palóc Dalok és a
Madarak Pajtása írójának cifra és
sallangos, szertelenségekben dúskáló
modorára, hogy már e miatt is kétel-
kednünk lehet az ő szerzőségében.
Az is alig gondolható el, hogy Lisz-
niai, kit a császári hadseregben tett
kénytelen szolgálata nem tört meg,
aki cifra szűrben dalolta végig az
országot, izzó hazaszeretetet hir-
detve, most zsoldért üdvözölje azt,
aki nemzetét letiporta. Lehet, a hi-
vatalos lap szerkesztőségében, Ná-
daskay Lajos műhelyében ütötték
össze szorultságukban, s aztán azt

a mendemondát terjesztették, hogy
Liszniai a szerző. Talán kiderül
még ez is a bécsi titkos levéltár ira-
taiból. Időközben Arany a fiókjában
tartotta a Walesi bárdokat (egyetlen
költeménye, melynek — bár csak lát-
szólag — külföldi a tárgya), melyben
a bárd így köszönti a leigázott tar-
tományt látogató Edvárd királyt:
„Neved ki dicesel ejtené Nem él oly
welszi bárd!” — Mikor 1863-ban a
koszorúban közzétette, a cím alá ezt
írta: „Ó-angol ballada”, úgy hogy
bárki fordításnak is tarthatta. Az
évvégi tartalomjegyzékben azonban
már a maga szerzőségét fejezi ki e
megjegyzés: „Ó-angol modorban.”
Ez volt a válasz Báró Hauer István-
nak, a „jó úr”-nak esábitó aranyaira.

Tolnai Vilmos

PARASZTSZÍNHÁZAK. A szín-
játszás-történet a mult század vé-
gén vonult be a német egyete-
mekre. Max Hermann, ma a ber-
lini egyetem rendes tanára, volt az
első modern színház-történész, akit
a tudományos világ is elismert. Ko-
moly részletkutatásai, alapos köny-
vei és tanítványainak nagy serege
bizonyítja, hogy új irányt tudott
szabni a modern színjátszástörténet
tudományának. A német egyetemek
azóta külön színház-történeti tanszé-
ket állítottak fel; az új tanárok kü-
lön előadásokat tartanak a színház-
ról és Kölnben néhány év óta szín-
ház-történeti doktorokat avatnak. A
színházat és irodalmat tehát már az
egyetemen is kettéválasztják és az
egyes professzorok csak a kettőnek
egymásra való hatását tárgyalják.
Mert színházról, még a szó legszoro-
sabb értelmében vett színjátszásról
sem lehet beszélni dráma nélkül, vi-
szont, ha bizonyos speciális kérdé-
sekre szorítkozunk, tisztán áll előtt-
ünk a színház-történet problémája.

A legelevenebb példa erre Kut-
scher Artúr tudományos munkás-
sága, aki színház-történetet ad elő
a müncheni egyetemen. Kutscher
nemesak nemzeti, hanem általános
színház-történettel is foglalkozik és
a stílus fejlődését kutatja. Hogyan
nyilatkozik meg az ember egyéni-
sége, nemzeti sajtásága a színpadon,
mi az, ami kiragadja az egyént az
időnkint változó nemzetközi stílus
tengeréből? A játék, melyre a mű-
vészetek eredetét vezették vissza, az
öszönös játék-kedv megtalálható-e